

En lärande socialtjänst

FoU-café oktober 2019

Gunilla Avby, Fil.dr.

*Vad vet vi om vad som krävs
för en lärande socialtjänst?*

Motivation

Förmåga

Möjligheter

En lärande socialtjänst = Evidensbaserat socialt arbete

Grundläggande antaganden:

1. Olika kunskapsformer berikar varandra, i själva verket skapar de varandra;
2. Framgångsrika organisationer har förmågan att använda varierande kunskapsformer och organisera för lärande;
3. En synlig kunskapsbas är tillgänglig, kan delas med andra, utmanas av annan kunskap och bidra till ett lärande.

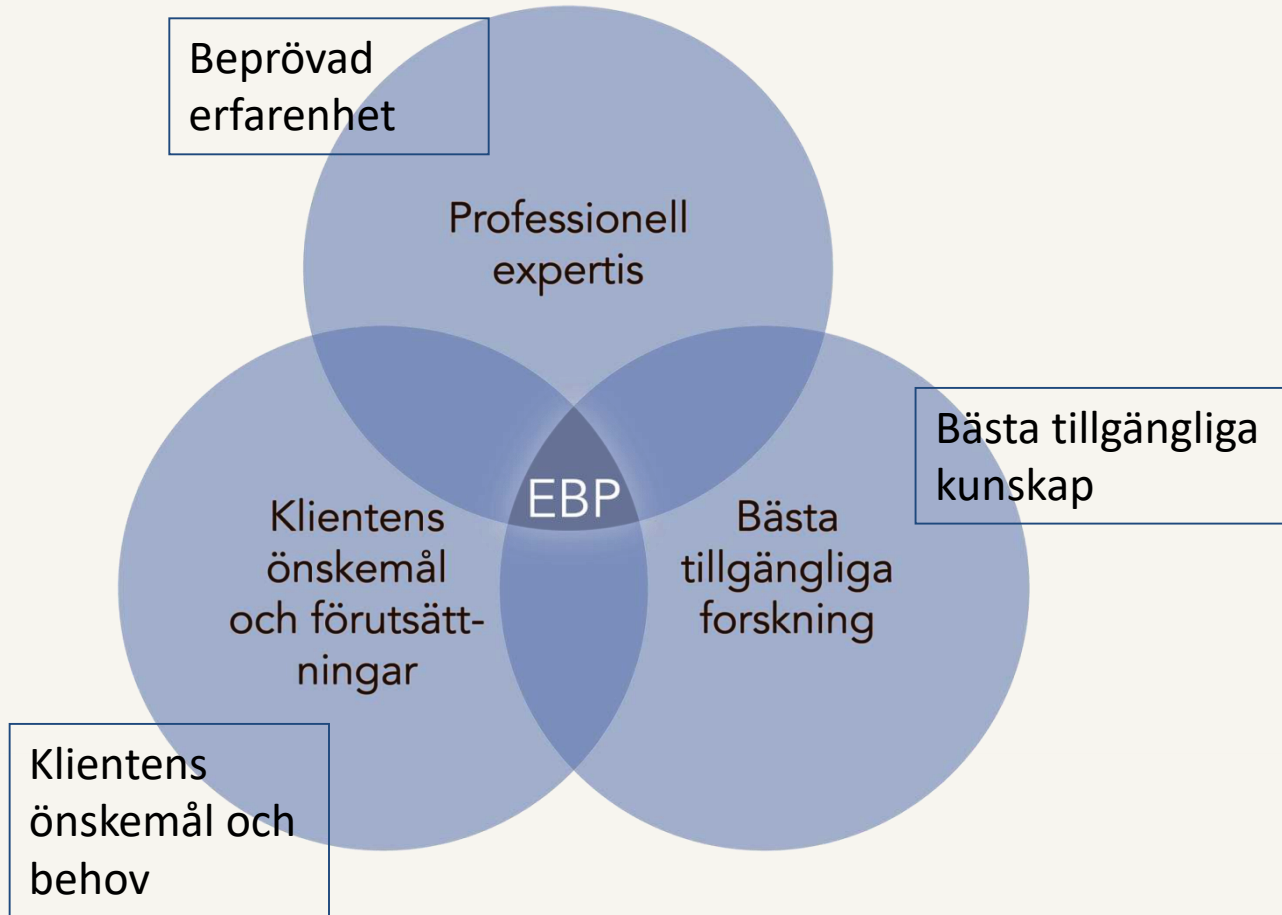
(SOU 2018:32)

Back to the roots

Den filosofi och process som upphovsmännen till evidensbaserad praktik ursprungligen beskrev är ett djupgående delaktighets- och antiauktoritärt paradigm som uppmanar alla involverade parter att ifrågasätta förgivet tagen kunskap. Det ställer en sokratisk frågemetod mot de som föredrar att inte ifrågasättas.

Gambrill 2006:352

EBP ett samspel mellan 3 kunskapskällor

Utgångspunkt 1 – Politisk viljeinriktning

... målet är att utveckla en **evidensbaserad praktik**

Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren

Betänkande av Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst
Stockholm 2008

att verksamheten utvecklas och bedrivs på ett **evidens- och kunskapsbaserat**

Kommittédirektiv

Översyn av socialtjänstlagen

Dir.
2017:39

Beslut vid regeringssammanträde den 6 april 2017

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter. I utredningen ingår att föreslå åtgärder som kan bidra till en förutsäkrad, värdig, jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till socialtjänsten och dess insatser. Översynen ska resultera i en rapport som utredaren lämnar ska bidra till ökad kostnadseffektivitet och god kvalitet inom befintliga verksamheter och att fokusera på att ta tillvara medarbetarnas kompetens och kunskaper.

- Syftet med uppdraget är att bidra till social hållbarhet med ett förebyggande perspektiv gentemot brukarna. Vidare ska socialtjänstens insatser med ett förebyggande perspektiv utvärderas. Utredaren ska bl.a. se över och föreslå åtgärder för att:
- socialtjänstlagens struktur och innehåll
 - tillgången till en jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till en hållbar socialtjänst som främjar god kvalitet och god kostnadseffektivitet
 - socialtjänstens uppdrag, och
 - socialtjänstlagens indelning i verksamheter och kompetens- och kunskapsområden

Ju förr desto bättre
– vägar till en förebyggande socialtjänst

HELDENSKOLEN
UTREDNINGAR FÖR EN KUNSKAPSBASERAD SOCIALTJÄNST

styrningen i socialtjänsten, precis som hälso- och sjukvården ska vara **kunskapsbaserad**

Med tillit växer handlingsutrymmet

– tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn

En socialtjänst som bedrivs i överensstämmelse med **vetenskap och beprövad erfarenhet?**

HUVUDBETÄNKANDE

SOU 2018:47

Den professionella rollen har förtydligats

Utgångspunkt 2 – Ett samhälle i förändring

Intellektualisering av arbetet ökar kraven på den enskilda individen

- Problemlösningsförmåga
- Kommunikationsförmåga
- Social förmåga
- Samarbetsförmåga
- Utvecklingsförmåga
- ...

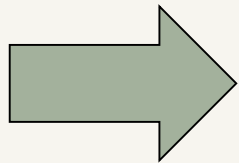

...men också en ökade tilltro till verifierad kunskap

- Ett i allt högre grad vetenskapsbaserat samhälle
Stora ansträngningar görs för att garantera att verksamheter i alla samhällssektorer bygger på evidens - tillförlitlig kunskap
- Ökat fokus på standardisering
Överbrygga klyftan mellan forskning och praktik/beslutsfattande
Formalisering av procedurer för kunskapsutveckling och kunskapsanvändning
Riktlinjer – tolkningsutrymmet inskränks
- Dokumentering för transparens

The Knowing-Doing Gap

1. ***Kunskapsanvändning*** – Att göra något av det vi vet
2. ***Kunskapsutveckling*** – Att lära något av det vi gör

minska gapet mellan teori och praktik

Evidensbaserad
praktik

Praktikbaserad
evidens

Är det här bekant?

COPE ingår i SBU:s systematiska översikt och är ett program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn från 2010. SBU förklarar att det vetenskapliga underlaget inte är tillräckligt för att man ska kunna bedöma metodens effekter.

Cope ingår också i Effekter av föräldrastöd, en effektutvärdering som har genomförts av Örebro universitet på uppdrag av Socialstyrelsen. Resultaten visar att föräldrastöd generellt kan minska barns och ungdomars beteendeproblem och stärka föräldraskapet för föräldrar som har mer omfattande problem hemma.

MI

ADAD

O

COPE

ART

ER

ASI

Ny kunskap kan främja
ett ifrågasättande av det förgivet tagna
och erbjuda ett lärandetillfälle

Evidens kan informera men aldrig ersätta den professionella expertisen

Två tydliga läger

"What works?"

EBP som metod – *Rational choice model*

Implementering och användning av evidensbaserade metoder och bedömningsinstrument.

EBP som process - *Critical appraisal model*

Noggrann kritisk bedömning av all den kunskap och information som omgärdas en klient och som kan vara av värde (fungera) för att uppnå ett önskvärt resultat.

"Does it work?"

EBP som process...

- 1. Problembild** - Sätt dig in i brukarens problematik
- 2. Frågeställning** - Formulera en fråga som är möjlig att besvara
- 3. Forskningsstöd** - Sök efter bästa möjliga evidens för att besvara frågan
- 4. Kritisk granskning** - Kritiskt värdera evidensen och dess nytta
- 5. Praktisk tillämpning** - Integrera värderingen med professionell expertis och brukarens behov och situation för att besluta om åtgärd
- 6. Utvärdering** - Utvärdera resultatet och effekten

Förutsättningar för EBP

- Intresset ökar stadigt hos socialtjänstens chefer (+> 77%)
- Användningen av evidensbaserade metoder (+/- 20 %)
- Teknologisk utveckling
- Epistemifikation
- Nationella insatser: lednings- och styrsystem, Kunskapsguiden, riktlinjer och handböcker, NSK-S, RSS...

men...

I dagsläget finns ett gap mellan ambitioner och tillämpning i praktiken

(Socialstyrelsen 2015, 2017)

- Otydlighet vad det gäller innebörd av EBP
- Avsaknad av gemensam kunskapssyn
- Avsaknad av en strategisk ledning

Övning i beslutsfattande

Vad är kunskap?

- Vad är giltig kunskap för vår praktik?
- Var kommer giltig kunskap ifrån?
- När och varför blir kunskapen giltig?
- Vilken kunskapsbas grundas arbetet på?
- Hur utvecklas kunskap i och för en effektiv praktik?
- EBP eller PBE?

Sann rättfärdigad tro

Aspekter	Forskningsbaserad kunskap	Praktikbaserad kunskap
Grund för kunskapsutveckling	Öka förståelse för eller förklara problem	Lösa problem
Önskvärda kunskapsattribut	Generaliserbar Begriplig för andra Allmän, explicit och kodifierad Huvudsakligen uttryckt i skriftlig form	Kontextbunden och direkt användbar i konkreta vardagliga situationer Unik, personlig och vanligtvis tyst Huvudsakligen uttryckt i handling
Kunskaps-spridning	Tillgänglig och disponibel God kommunicerbarhet	Inbäddad i individer och organisationer Svår att kommunicera
Kontextberoende	Inte vanligtvis	Ja
Andra förekommande termer	Vetenskaplig kunskap Forskningsbaserad evidens Teoretisk kunskap Kodifierad eller explicit kunskap "Veta-att" och "Veta-varför"	Vardagskunskap Praktikbaserad evidens Tyst eller implicit kunskap "Veta-hur"
Grundläggande metod till kunskap	Deduktion Lära genom att studera Empiriska studier Teoretisera	Induktion Lära genom att agera Pragmatiska aktiviteter Erfara

Kunskap i praktiken

Kunskapsform	Kunskapskälla
Forskningsbaserad Kunskap	Forskning Professionell litteratur
Praktikbaserad kunskap	Lagar Lokala policys Webbaserade verktyg Kurser och konferenser Ärendedokumentation Föräldrar Barn Andra professionella Kollegor Chef Erfarenhet
Vardagskunskap	Utbildning Common sense Intuition Personliga värderingar och uppfattningar Vishet

Kodifierad

Artikulerad

Erfarenhetsbaserad

Kunskapens klassiska uppdelning

	Begrepp	Innebörd	Man får...	Genom att...	Examensordningen
Episteme	Fakta Förståelse	Veta att Veta varför	Vetande Insikt	Memorera Tolka och analysera	Kunskap och förståelse
Techne	Färdighet	Veta hur	Förmåga	Öva och göra	Färdighet och förmåga
Fronesis	Förtrogenhet	Veta vad	Omdöme	Delta och få erfarenhet	Värderingsförmåga och förhållningssätt

Två huvudslutsatser

Kunskapsanvändningen inom den sociala barn- och ungdomsvården ligger långt ifrån idealen för evidensbaserad praktik.

- Socialsekreterarna använder företrädesvis praktikbaserad kunskap hämtad i huvudsak från kollegor och tidigare erfarenheter
- Om forskningsbaserad kunskap används är det främst för att bekräfta inte utmana rådande uppfattningar och åsikter

Reproduktionen av professionell kunskap – lärandet – är i stor utsträckning implicit och tas förgivet.

- Lärandet är till största del anpassningsinriktat – skapar rutiner (vanor) i dagligt arbete

Praktiken begränsar och möjliggör

De lokala arbetssätten vidmakthålls av traditioner och normer, styrs av olika lagar, regler och policyer, stöds av ledningsstrukturer, utmanas av förändrade förutsättningar och utvecklas genom medarbetarnas kunskaper, kompetens och engagemang.

Text ur delbetänkande för Utredningen Framtidens socialtjänst (2018:32)

Vad kan vi göra i vardagen?

En pragmatisk EBP-modell för att främja reflektion och lärande i vardagen

Lärspiralen

Hur kan du använda Lärspiralen i ditt arbete för att främja utvecklingen av en lärande socialtjänst?

*Praktikern är nyckeln
till framgång*

ATT UTVECKLA
PROFESSIONELL EXPERTIS

En bok om kunskap och lärande

GUNILLA AVBY

Studentlitteratur

...lärande är en krävande aktivitet, inte minst krävs det mod att våga utmana existerande rutiner och omhulda den osäkerhet som uppstår i processen (s154).

TACK!

<https://www.studentlitteratur.se/39355>